

EWA ROKICKA
MARTA PETELEWICZ
Uniwersytet Łódzki*

SUBIEKTYWNA JAKOŚĆ ŻYCIA A STATUS SPOŁECZNO-EKONOMICZNY. NA PRZYKŁADZIE MIESZKAŃCÓW ŁODZI

Quality of life must be in the eye of the beholder
[Campbell A., Converse P., 1972]

Streszczenie

Artykuł stanowi głos w dyskusji dotyczącej subiektywnej jakości życia, ujmując ją w perspektywie zróżnicowania strukturalnego. Przedmiotem analiz jest subiektywna jakość życia mieszkańców Łodzi w wymiarze globalnym (ogólne zadowolenie z życia) oraz w ujęciu dziedzinowym. Głównym celem artykułu było ustalenie zależności między dziedzinowymi a globalnymi wskaźnikami subiektywnej jakości życia oraz analiza subiektywnej jakości życia w kontekście zróżnicowania statusu społeczno-ekonomicznego. Analizy przeprowadzone zostały w oparciu o dane zgromadzone w trakcie badań surveyowych przeprowadzonych w latach 2011–2012 na reprezentatywnej próbie mieszkańców Łodzi. W opisywanym projekcie badawczym zadowolenie z życia analizowane było na podstawie klasycznego narzędzie pomiarowego – drabiny Cantrila. Drugim komponentem oceny dobrostanu psychicznego była analiza zadowolenia z 12 sfer życia. Poszczególne pytania, które weszły w skład modułu, zostały opracowane przez zespół realizujący projekt w oparciu o ustalenia empiryczne i teoretyczne z dotychczasowych badań. Na podstawie analiz korelacyjnych oraz metodą regresji liniowej i hierarchicznej regresji liniowej ustalono, że subiektywna jakość życia jest silnie skorelowana z oceną własnej pozycji społecznej; subiektywna jakość

* e-mail: rokicka@uni.lodz.pl; e-mail: m.petelewicz@gmail.com

życia oraz ocena własnej pozycji społecznej są skorelowane z SES; obiektywne zmienne składające się na status społeczno-ekonomiczny i złożony wskaźnik SES mają mniejszą moc eksplanacyjną niż ocena własnej pozycji społecznej dokonywana przez respondentów.

Słowa kluczowe: jakość życia, subiektywna jakość życia, status społeczno-ekonomiczny, pozycja społeczna

WPROWADZENIE

Problematyka jakości życia, podejmowana w obrębie wielu różnych dyscyplin naukowych, jest rozproszona, charakteryzuje się brakiem wspólnego dyskursu o dobrobycie i dobrostanie jednostek i grup, w tym o zasadach określających zakres tych kategorii, co znacznie ogranicza możliwości kumulacji wiedzy¹. Scharakteryzowany powyżej stan rzeczy utrudnia przyglądanie się regularnościom mechanizmów powstawania i przebiegu zjawisk, które pojęcie subiektywnej jakości życia obejmuje. Druga kwestia, z której należy zdawać sobie sprawę, odnosi się do związku jakości życia z wartościami. Problematyka jakości życia nie jest wolna od wartościowania. Zarówno autorzy tekstów, jak i ci, którzy oceniają własną jakość życia, prezentują różne poglądy filozoficzne na życie, różne orientacje ideologiczne, mają zróżnicowane hierarchie wartości moralnych i rozmaite doświadczenia życiowe oddziałujące na ich psychikę. Dokonują ocen według przyjętych przez siebie kryteriów, posiadanej wiedzy, mierników i porównawczych odniesień.

Uświadomienie sobie obu tych okoliczności ma istotne znaczenie z punktu widzenia problematyki podjętej w artykule, odnoszącej się do wzajemnych zależności pomiędzy percepcją jakości życia a pozycją stratyfikacyjną jednostki, czy szerzej dotyczącej społecznie ważnej kwestii wpływu kontekstu społecznego

¹ W ramach europejskiego systemu statystycznego obowiązuje koncepcja pomiaru jakości życia oparta na wytycznych Raportu Stiglitz. Przyjmuje ona, że statystyczny pomiar jakości życia powinien obejmować dwa wymiary: warunki obiektywne (dobrobyt), na które składają się takie domeny, jak np. materialne warunki życia, zdrowie, relacje społeczne, jakość infrastruktury i środowiska naturalnego w miejscu zamieszkania oraz wymiar subiektywny (dobrostan). Pomiar dobrostanu obok satysfakcji, jaką czerpią ludzie z życia jako całości, powinien obejmować również zadowolenie z różnych aspektów życia. Zob. m.in.: Report by the Commission on the Measurement of Economic Performance and Social Progress (2009), <http://www.stiglitz-sen-fitoussi.fr/en/index.htm>; Measurement of the Quality of Life: TF3 Contribution to the summary report of the Sponsorship Group http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/quality_life/publications. http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/quality_life/publications.

na ocenę satysfakcji z życia. Koncentracja uwagi badaczy na subiektywnym wymiarze jakości życia wynika głównie z przekonania, że odczuwany, relatywizowany w stosunku do własnych doświadczeń lub do innych osób poziom życia decyduje o postawach i zachowaniach jednostek, a powiązanie go z elementami obiektywnymi pozwala opisać zachodzące między nimi relacje.

Czynników determinujących subiektywną jakość życia jest wiele. Są to zjawiska i procesy ekonomiczno-społeczno-kulturowe zachodzące na poziomie makro i mikro, w skali lokalnej oraz globalnej. Rolą badacza jest określenie, które z nich i z jaką siłą oddziałują na dobrostan jednostek. Kluczowym obszarem dociekań w analizach subiektywnego dobrostanu jest zatem próba odpowiedzi na pytanie o jej obiektywne wyznaczniki.

Poszukiwanie obiektywnych wyznaczników satysfakcji z życia nie przynosi jednoznacznych rezultatów. W pierwszych badaniach ilościowych nad subiektywną oceną życia Wilson [1967] ustalił, że osoby zadowolone z życia to głównie: zdrowi, młodzi mężczyźni, dobrze zarabiający, posiadający przyjaciół, wykształceni, religijni, żonaci, a biorąc pod uwagę cechy osobowości: ekstrawertywni i optymistyczni. Z wysokim poziomem zadowolenia z życia dodatkowo koreluje również wysoka samoocena i pracowitość. M. Argyle, analizując predyktory szczęścia, stwierdził, że zmienne demograficzne odpowiedzialne są za kilkanaście procent wariacji w poziomie poczucia szczęścia – wpływ słaby choć istotny statystycznie. Dużo więcej wyjaśniają takie zmienne, jak: cechy osobiste, wydarzenia życiowe, zajęcia relaksacyjne czy religia. Najsilniejsze są jednak wpływy małżeństwa, zatrudnienia, pozycji zawodowej, sposobu spędzania wolnego czasu, a także zdrowia i umiejętności społecznych. Wiele z nich wypływa z warunków materialnych [za: Klebaniuk 2006]. Jak wynika z najnowszego *European Quality of Life Survey* [Eurofound 2012], zmienne dotyczące zatrudnienia (szczególnie długoterminowe bezrobocie), dochodu i warunków życia są bardzo istotne w wyjaśnianiu poziomu satysfakcji z życia i deklarowanego szczęścia na poziomie indywidualnym oraz porównań międzykrajowych.

Cummins przeprowadził metaanalizę licznych artykułów naukowych i badań empirycznych, sformułował na jej podstawie koncepcję, według której ocena zadowolenia jednostki z życia (*subjective QoL, subjectivewell-being*) dąży do osiągnięcia homeostazy, mechanizmy psychologiczne i zdolności adaptacyjne jednostki powodują, że globalna ocena zadowolenia z życia kształtuje się podobnie w różnych populacjach, a odchylenia są niewielkie, szczególnie jeśli bierzemy pod uwagę kraje z tego samego kręgu kulturowego. Jeśli założymy, że ocena ta może przyjmować wartości od 0 do 100%, to średnia wynosi 75%, a odchylenie standardowe 2,5% maksimum skali (% SM). Nawet przy uwzględnieniu populacji

spoza zachodniego kręgu kulturowego, odchylenie standardowe nieznacznie się zwiększa i wynosi $\pm 5\%$ (przy czym średnia osiąga wartość 70%). Cummins twierdzi, iż *zachowanie pozytywnej oceny jest kluczowe z punktu widzenia możliwości normalnego funkcjonowania jednostki, ludzie wykształcili więc zdolność do utrzymywania względnie stałego poziomu satysfakcji z życia na określonym (stosunkowo wysokim) poziomie, nawet w obliczu zróżnicowanych warunków środowiskowych*² [Cummins 2000: 61]³. Jednakże w pewnych okolicznościach twierdzenie to traci moc eksplanacyjną; pogłębione analizy dowiodły, że warunki życia (wymiar obiektywny) na relatywnie niskim poziomie osłabiają możliwości działania mechanizmu homeostazy w formułowaniu oceny subiektywnej. Cummins stwierdza, że zależność pomiędzy oceną obiektywną a subiektywną nie ma charakteru prostoliniowego. Korelacja ta jest znacząco wyższa w przypadku warunków, które można zaklasyfikować jako niskie lub do trudnych okoliczności życiowych (jak: choroba przewlekła, długotrwałe bezrobocie). Wraz z osiągnięciem poziomu życia powyżej linii ubóstwa, czy też „granicy możliwości adaptacyjnych” spada i pozostaje na niskim poziomie, z kolei w przypadku bardzo dobrych warunków życia możemy zauważyć działanie tzw. efektu sufitowego – powyżej pewnego (relatywnie wysokiego) poziomu nawet polepszające się warunki nie mają wpływu na poziom satysfakcji z życia [Cummins, 2000].

² Tłumaczenie własne.

³ Próby wyjaśnienia tego fenomenu z psychologicznego punktu widzenia dostarcza M. Seligman uważa on, że każda jednostka posiada ustalony potencjał szczęścia (emocji pozytywnych) oraz stały, w dużej mierze podlegający dziedziczeniu jego poziom, do którego niezmiennie powraca. Dziedziczny jest również zakres, w jakim poziom pozytywnych i negatywnych emocji może się wahać, mechanizm powrotu poziomu szczęścia człowieka do typowej dla niego wartości nazywa autor „termostatem szczęścia”. Na potwierdzenie swojej tezy autor przytacza badania przeprowadzone z osobami, które w wyniku urazu rdzenia kręgowego doznały porażenia kończyn dolnych, a mimo to, jak twierdzi, dość szybko przystosowują się do nowej sytuacji i już po kilku tygodniach od wypadku doświadczają więcej emocji pozytywnych niż negatywnych, a po kilku latach deklarowany przez nie poziom szczęścia jest tylko nieznacznie niższy niż wśród osób, które nie miały podobnych doświadczeń. Jedynie szczególnie stresogenne wydarzenia, jak: śmierć dziecka czy współmałżonka powodują, że powrót do pierwotnego poziomu szczęścia jest bardzo utrudniony i długotrwały. Według Seligmana znaczące są niektóre okoliczności życiowe, np. rodzina, praca, a ich wpływ mieści się w granicach 8–15% wariacji wyjaśniającej poczucie szczęścia [za: Rostowska 2009]. W podobnym duchu sformułowana jest również cebulowa teoria szczęścia, która zakłada, że dobrostan psychiczny ma budowę warstwową, warstwy głębsze, trudniej podlegające zmianom, w większym stopniu odpowiedzialne za odczucia jednostki, uwarunkowane są genetycznie. Według tej teorii każdy z nas ma wrodzony traktor szczęścia, którego właściwością jest to, że niezależnie od kolei losu do „zadanego” (właściwego dla każdego człowieka) poziomu dobrostanu wraca [Czapiński 2007: 154].

W badaniach społecznych sensowne powiązanie zmienności wskaźników obiektywnych i subiektywnych jest wyzwaniem. Często występuje brak spójności między tymi dwoma poziomami. W odniesieniu do wyników międzynarodowych badań porównawczych nad dobrostanem Fahey i Smith wskazywali na dwie główne formy takiej niespójności:

[Po pierwsze] w krajach o odpowiednio długich okresach pomiaru przeciętne narodowe poziomy subiektywnego dobrostanu okazują się przeważnie nie ulegać istotnym zmianom w czasie [mimo wzrostu PKB...]. Linie trendu dla satysfakcji życiowej pozostały całkowicie płaskie [...]. Po drugie, indywidualne zróżnicowanie w obrębie satysfakcji życiowej dla poszczególnych krajów [zarówno w wymiarze wewnątrz-, jaki i międzygrupowym] wydaje się jedynie luźno powiązane ze zróżnicowaniem na poziomie czynników obiektywnych. Indywidualne czynniki, takie jak dochód czy poziom edukacji okazują się mieć zerowy lub jedynie minimalny wpływ na indywidualne zadowolenie czy satysfakcję życiową [Fahey, Smith 2004: 6]⁴.

Dążenie do osiągnięcia wysokiej pozycji społecznej jest z pewnością istotnym motywem, który napędza wiele zachowań społecznych, ale nie zawsze osiągnięcie wyższego statusu przynosi zadowolenie. Liczne badania pokazują, że dochód jako wskaźnik statusu ekonomiczno-społecznego (SES) i subiektywna jakość życia obywateli poszczególnych krajów są stosunkowo słabo skorelowane, na poziomie $r = 0,15$ [Alston, Lowe, Wrigley 1974, Diener, Horowitz, Emmons 1985, Veenhoven 1991, Diener, Sandvik, Seidlitz, Diener 1993, Veenhoven 1994, Clark, Oswald, 1996, Lucas, Suh, Smith 1999, Diener, Biswas-Diener 2002, Fischer 2008, Ng, Diener 2014, Takashi Oshio, Kunio Urakawa 2014].

Oczywisty mechanizm tej korelacji polega na tym, że wyższe dochody pozwalają na korzystanie z dóbr i usług, które poprawiają jakość życia. Jednakże nie jest oczywiste, – twierdzi Daniel Nettle – że uzyskiwany dochód oddziałuje bezpośrednio na dobrostan. W ciągu ostatnich kilku dekad dochody w całym rozwiniętym świecie wzrosły, umożliwiając wszystkim klasom społecznym masowy wzrost konsumpcji dóbr i usług. Nie spowodowało to jednak jednoczesnego wzrostu przeciętnego poziomu wskaźnika subiektywnej jakości życia.

Badania podłużne wykazały, że wraz ze wzrostem dochodów wzrastają w tym samym tempie materialne aspiracje, czego skutkiem jest brak przyrostu satysfakcji [Easterlin 2003].

⁴ Cyt. za P. Cichocki, 2009, *Percepcja nierówności społecznych w Polsce i Niemczech*, w: *Spór o społeczne znaczenie społecznych nierówności*, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, seria Socjologia nr 65, pod red. K. Podemskiego, Poznań 2009.

Możliwych wyjaśnień słabych zależności może być kilka. Jednym z nich jest to, że dla subiektywnej jakości życia mniej istotny jest dochód jako taki, ale dochód w powiązaniu z innymi rodzajami korzyści, które są ze statusem związane, takimi jak wykonywany zawód, jego złożoność, kontrolowanie pracy innych, posiadane wykształcenie, władza czy prestiż.

W artykule zajmujemy się zależnością między statusem społeczno-ekonomicznym, na który składają się położenie materialne, wykonywany zawód i wykształcenie, a globalną i dziedzinową jakością życia. Koncentrujemy się na opisanu tej zależności w odniesieniu do mieszkańców Łodzi. Artykuł opiera się na oryginalnych badaniach przeprowadzonych w 2012 roku na reprezentatywnej próbie 1000 dorosłych mieszkańców Łodzi⁵. Analizy objęły jedynie respondentów aktywnych zawodowo w momencie badania, to jest 531 osób.

Przeprowadzona analiza ma na celu, po pierwsze, przedstawić subiektywną jakość życia mieszkańców Łodzi w ujęciu globalnym (ogólne zadowolenie z życia) oraz w ujęciu dziedzinowym (zadowolenie z poszczególnych dziedzin życia, takich jak zdrowie, praca, relacje społeczne, miejsce zamieszkania itp.). Po drugie, ustalić zależności między dziedzinowymi wskaźnikami a globalnymi wskaźnikami subiektywnej jakości życia. Po trzecie, pokazać subiektywną jakość życia w kontekście różnicowań statusowych. Główna teza tekstu sprowadza się do twierdzenia, że takie obiektywne wyznaczniki statusu, jak położenie materialne, poziom wykształcenia oraz wykonywany zawód mają statystycznie istotny wpływ na satysfakcję życiową, choć nie wszystkie wpływają z jednakową siłą na ocenę własnego życia.

SUBIEKTYWNA JAKOŚĆ ŻYCIA (DOBROSTAN)

Geneza analiz dotyczących poczucia satysfakcji z życia jako integralnej części badań jakości życia związana jest z pracami amerykańskiego psychologa Angusa Campbella. Konkludując krytyczną analizę stanu badań i opracowań teoretycznych w zakresie wskaźników społecznych jako źródła wiedzy o jakości życia społeczeństwa, Campbell stwierdził, iż opierając się na dostępnych danych statystycznych i wskaźnikach, nie można odpowiedzieć na pytania: jak żyją ludzie i jak swoje życie oceniają? Jak pisał: *jeśli wierzymy (...) że jakość życia jest uwarunkowana doświadczeniem życia (experience of life), to są to wskaźniki zastępcze (surrogate indicators). Opisują warunki życia, które, jak*

⁵ Projekt badawczy finansowany był ze środków Urzędu Miasta Łodzi w ramach konkursu „Granty Prezydenta Miasta Łodzi 2011–2012”.

można domniemywać, wpływają na doświadczanie życia, ale nie umożliwiają jego bezpośredniej oceny⁶ [Campbell 1976: 118], a bez tego nie jest możliwe uzyskanie pogłębionego i pełnego obrazu. Zaproponował uzupełnienie tej luki przez wskaźniki „subiektywne”, podkreślając, że mimo braku precyzji wskaźników wyrażonych w jednostkach mierzalnych, uzyskana dzięki nim możliwość bezpośredniego dotarcia do odczuć i ocen jednostek jest nie do przecenienia, a bez odwołania się do poczucia satysfakcji nie jest możliwe udzielenie odpowiedzi na pytanie o jakość życia jednostki. Konstatacja ta znajduje wyraz w jego sposobie rozumienia tego pojęcia jako *refleksyjnego ujęcia różnych dziedzin życia*. Od tego czasu nie ustają naukowe i publicystyczne dyskusje dotyczące rozumienia terminu i jego operacjonalizacji. W związku z pojemnością pojęcia, brakiem precyzji i uwikłaniem w spory aksjologiczne i ideologiczne, nie udało się wypracować w pełni akceptowanej przez środowisko naukowe definicji, a co za tym idzie sposobów pomiaru.

Jak wskazują B. Christoph i H.H. Noll, satysfakcja z życia (life satisfaction) *jest powszechnie wykorzystywanym wskaźnikiem do mierzenia całościowego, subiektywnego dobrostanu (well-being). Odpowiada indywidualnym ocenom o charakterze kognitywnym, dotyczącym ogólnej sytuacji życiowej w kontekście aspiracji, oczekiwań i wartości jednostki*⁷ [2003: 523]. Jak wynika z powyższego cytatu, satysfakcja z życia jest elementem dobrostanu, który jest pojęciem szerszym, osadzonym w kontekście funkcjonowania jednostki. Satysfakcję, zadowolenie z życia rozumieć więc można jako refleksyjną ocenę swojego życia jako całości bądź poszczególnych jego obszarów (czy też sumę ocen poszczególnych obszarów).

W analizach dobrostanu (*well-being*) używa się często pojęć: szczęście i zadowolenie z życia; trudno jest je wyraźnie oddzielić od siebie, co w znacznym stopniu wynika z problemów z ich precyzyjnym definiowaniem – są one powszechnie używane i rozumienie ich ma charakter intuicyjny. Jednak, jak piszą J. Koralewicz i K. Zagórski: *szczęście i zadowolenie z życia to dwa odrębne stany psychiczne. Szczęście jest uczuciem, podczas gdy zadowolenie z życia pozostaje stanem bardziej racjonalnym wynikającym z procesów poznawczych, oceny życiowych dokonań i sytuacji z punktu widzenia jakichś, nie zawsze świadomie przyjmowanych, standardów* [2009: 14]. Należy podkreślić, że zadowolenie z życia jest terminem stopniowalnym, a jego poziom zależny jest nie tylko od

⁶ Tłumaczenie własne.

⁷ Tłumaczenie własne.

obiektywnie pojmowanej sytuacji życiowej jednostki, lecz również od jej cech psychicznych, np. poziomu pesymizmu – optymizmu.

W opisywanym projekcie badawczym zadowolenie z życia analizowane było na podstawie klasycznego narzędzie pomiarowego – drabiny Cantrila. Respondent proszony był o ocenę poziomu zadowolenia ze swojego życia w skali od 1 do 10. Narzędzie to jest powszechnie wykorzystywane w badaniach jakości życia zarówno o charakterze populacyjnym, jak i w badaniach dotyczących poszczególnych kategorii. Jego uniwersalność i łatwość interpretacji pozwala na szerokie zastosowanie w badaniach międzynarodowych. Wskaźnik zadowolenia z życia jest podstawą dalszych analiz zaprezentowanych w artykule. Łodzianie średnio oceniają swoje życie na 6,5 w 10-stopniowej skali. Dla osób pracujących średnia jest nieco wyższa – $M = 6,83$ (na podstawie licznych, międzykulturowych badań stwierdzono, że średnia oscyluje zwykle wokół 7,5 [Cummins 2000]). Ostatnio prowadzone badania na próbach ogólnopolskich pozwalają pokazać łódzkie wyniki na szerszym tle. Odmienna metodologia, jaką stosują badacze, ogranicza jednak porównywalność rezultatów. Wyniki badania ankietowego gospodarstw domowych, zrealizowanego przez Główny Urząd Statystyczny w 2011 wskazują, że poziom zadowolenia z życia Polaków w wieku co najmniej 16 lat, mierzony liczbą osób deklarujących zadowolenie z życia, kształtuje się na poziomie 74%, jedna piąta osób określiła poziom swojej życiowej satysfakcji jako średni. Niezadowolone ze swojego życia wyrażało 5,4% osób, w tym co setna określiła się jako bardzo niezadowolona. W badaniu „Diagnoza społeczna 2013”, zrealizowanym w 2013 roku, w którym uczestniczyło ponad 26 tysięcy respondentów, odsetek bardzo i dosyć szczęśliwych obywateli wyniósł aż 81%. Niewiele mniej, bo aż 79% respondentów pozytywnie oceniło całe swoje dotychczasowe życie. Jednocześnie zmalał odsetek Polaków nieszczęśliwych: z 4,5 do 1,6% [GUS 2013].

Drugim komponentem oceny dobrostanu psychicznego jest analiza zadowolenia z poszczególnych sfer życia. Respondent proszony był o ocenę następujących aspektów swojego życia: zamieszkiwania w Łodzi, najbliższej okolicy zamieszkania, stanu posiadania/wyposażenia swojego gospodarstwa domowego, swojej sytuacji materialnej, swoich warunków mieszkaniowych, poziomu swojego wykształcenia, swojego stanu zdrowia, swojego życia seksualnego, swoich relacji z partnerem/małżonkiem, relacji z dalszą rodziną, relacji ze znajomymi i przyjaciółmi, relacji z sąsiadami. Respondenci byli proszeni o wybranie odpowiedzi z zakresu wartości 1 do 5. Poszczególne pytania, które weszły w skład modułu, zostały opracowane przez zespół realizujący projekt w oparciu o ustalenia empiryczne i teoretyczne z dotychczasowych badań. Analiza rzetelności wykazała, że indeks skonstruowany w oparciu o powyższe zmienne jest rzetelnym narzędziem

pomiarowym (*Alfa Cronbacha* = 0,715). Średnia wartość indeksu wynosi 3,8, a odchylenie standardowe 0,56. Korelacja pomiędzy oceną zadowolenia z życia a złożonym wskaźnikiem satysfakcji w różnych obszarach jest wysoka $r = 0,47$, co świadczy o wysokim poziomie spójności, jak i wiarygodności wyników.

Aby określić wewnętrzną strukturę skali mierzącą poziom satysfakcji z poszczególnych sfer życia, wykonana została eksploracyjna analiza czynnikowa metodą głównych składowych. Do określenia liczby czynników użyto kryterium Kaisera, na podstawie którego ustalono, że należy wyodrębnić trzy czynniki. Wyjaśniają one łącznie bez mała 60% wariacji wyników.

Po wykonaniu analizy z rotacją ortogonalną metodą Varimax stwierdzono, że pierwszy czynnik odpowiada na pytania dotyczące: zadowolenia ze stanu posiadania, warunków mieszkaniowych, sytuacji materialnej i wykształcenia, drugi: satysfakcji z życia seksualnego, relacji z partnerem życiowym, przyjaciółmi i rodziną, trzeci w najwyższym stopniu powiązany jest z satysfakcją z relacji z sąsiadami, poczuciem zadowolenia z zamieszkiwania w Łodzi i w swojej okolicy. Ocena zdrowia niezbyt silnie łączy się z (jako jedynym) czynnikiem relacji.

TABELA 1. Macierz rotowanych składowych

Poczucie zadowolenia	Składowa		
	1	2	3
stan posiadania	0,807		
warunki mieszkaniowe	0,78		
sytuacja materialna	0,765		
wykształcenie	0,611		
życie seksualne		0,782	
partner/małżonek		0,731	
przyjaciele		0,666	
rodzina		0,651	0,409
zdrowie		0,551	
sąsiedzi			0,645
Łódź			0,641
okolica	0,507		0,592

Metoda wyodrębniania czynników – głównych składowych.

Metoda rotacji – Varimax z normalizacją Kaisera^a.

a. Rotacja osiągnęła zbieżność w 12 iteracjach.

Opierając się na analizie czynnikowej, w ramach subiektywnej oceny poszczególnych dziedzin życia, można wyróżnić trzy zasadnicze sfery: poczucie zadowolenia z aspektów pozycji społecznej, relacji interpersonalnych oraz otoczenia, rozumianego jako obecna w codziennym doświadczeniu przestrzeń

fizyczna i społeczna. Wskaźniki powyższych zmiennych przygotowane zostały za pomocą metody regresyjnej uwzględniającej ładunki czynnikowe poszczególnych pytań w każdym czynniku. Zależności pomiędzy wyróżnionymi czynnikami nie są istotne statystycznie.

TABELA 2. Korelacje pomiędzy czynnikami a SES i oceną życia

		Ocena życia	SES
czynnik1_pozycja	Korelacja Pearsona	,429**	,475**
	Istotność (dwustronna)	0	0
	N	460	449
czynnik2_relacje	Korelacja Pearsona	,314**	,135**
	Istotność (dwustronna)	0	0,004
	N	460	449
czynnik3_miejsce	Korelacja Pearsona	,056	-,082
	Istotność (dwustronna)	,231	,082
	N	460	449
zdrowie	Korelacja Pearsona	,427**	,233**
	Istotność (dwustronna)	0	0
	N	541	527

** Korelacja jest istotna na poziomie 0.01 (dwustronnie).

Czynnik pierwszy – zadowolenie z pozycji społecznej silnie koreluje zarówno z oceną życia jako całości (najsilniej z pozostałych zmiennych), jak i statusem społeczno-ekonomicznym. Uwagę zwraca silna zależność pomiędzy obiektywnym pomiarem statusu społeczno-ekonomicznego a jego subiektywną oceną. Pomiedzy poczuciem satysfakcji z relacji a oceną życia jako całości również występuje silna zależność, korelacja ze statusem społeczno-ekonomicznym jest istotna statystycznie, ale słaba. Zadowolenie ze swojego zdrowia koreluje z globalną oceną zadowolenia z życia równie silnie jak zadowolenie z pozycji społecznej.

W celu sprawdzenia wpływu czynników wyodrębnionych w analizie czynnikowej na zmienność zadowolenia z życia, przeprowadzono analizę metodą regresji liniowej.

TABELA 3 Model regresji liniowej, zmienna zależna: ocena życia

Model – Podsumowanie

Model	R	R-kwadrat	Skorygowane R-kwadrat	Błąd standardowy oszacowania
1	,557 ^a	,311	,304	1,348

a. Predyktory: (Stała), Stand(re_zdrowie), czynnik3_miejsce, czynnik1_pozycja, czynnik2_relacje

Anova^a

Model	Suma kwadratów	df	Średni kwadrat	F	Istotność
1	Regresja	372,664	4	93,166	51,236
	Reszta	827,359	455	1,818	
	Ogółem	1200,024	459		

Współczynniki^a

Model		Współczynniki niestandardyzowane		Współczynniki standardyzowane	t	Istotność
		B	Błąd standardowy	Beta		
1	(Stała)	6,702	,069		97,113	,000
	czynnik1_pozycja	,579	,070	,352	8,306	,000
	czynnik2_relacje	,373	,085	,201	4,394	,000
	czynnik3_otoczenie	,117	,071	,067	1,649	,100
	zdrowie	,359	,081	,219	4,440	,000

a. Zmienna zależna: ocena życia

Zmienne: satysfakcja z pozycji społecznej, relacji i zdrowia pozwala wyjaśnić 30% zmienności zmiennej zależnej, jaką jest globalna ocena życia. Najsilniejszym predyktorem jest zadowolenie z pozycji społecznej, następnie w podobnym stopniu subiektywna ocena swojego zdrowia i relacji społecznych. Zadowolenie ze swojego otoczenia jest nieistotne statystycznie.

STATUS EKONOMICZNO-SPOŁECZNY (SES)

Status społeczno-ekonomiczny obejmuje trzy wymiary – edukacyjny, zawodowy i ekonomiczny. Wymiary te uznaje się powszechnie za podstawę systemu stratyfikacyjnego nowoczesnych społeczeństw. Wskaźnikami położenia jednostek w poszczególnych wymiarach są odpowiednio – formalne wykształcenie, status zawodowy i faktyczny dochód. Taki model pomiaru stosowany jest w badaniach POLPAN nad strukturą społeczeństwa polskiego. Są to badania powtarzane cyklicznie co pięć lat od 1988. Najnowsze badanie przeprowadzono w 2013. Jego

rezultaty na tle wyników badań wcześniejszych prezentowane są przez Krystynę Janicką i Kazimierza Słomczyńskiego w niniejszym tomie.

W badaniach nad jakością życia Łodzian, podobnie jak w badaniach ogólnopolskich, pozycję społeczno- ekonomiczną wyrażamy w postaci indeksu, w którym kryteriami definiującymi zmienną niezależną jest wykształcenie (mierzone liczbą lat efektywnie spędzonych w systemie edukacyjnym⁸), status zawodowy (wyrażony na skali statusu społeczno-ekonomicznego⁹) oraz status materialny. Różnica polega na tym, że w naszych badaniach wskaźnikiem położenia w wymiarze ekonomicznym nie jest dochód, a dokładniej całkowite zarobki respondenta lub dochód przypadający na niego, ale indeks położenia materialnego. Dochód zastąpiony został skalą uwzględniającą wyposażenie i warunki mieszkaniowe gospodarstwa domowego. Modyfikacja standardowej metody wyrażania pozycji stratyfikacyjnej, stosowanej w badaniach ogólnopolskich, wynikała z dużej liczby odmów odpowiedzi na pytania o zarobki i dochody. Pytania te mają status wiedzy wrażliwej i coraz częściej wywołują negatywne reakcje respondentów oraz niechęć udzielania na nie odpowiedzi.

Syntetyczny indeks poziomu życia mieszkańców Łodzi uwzględnia: indeks wyposażenia gospodarstwa domowego, indeks braku deprywacji, indeks warunków mieszkaniowych. Analiza rzetelności wykazała, że tak skonstruowana skala jest rzetelnym narzędziem pomiarowym (*Alfa Crombacha* = 0,715). W ramach analizy wyposażenia gospodarstwa domowego uwzględniono 14 dóbr, zestaw ten obejmuje zarówno dobra dostępne większości badanych (np. telefon), jak i zdecydowanie mniej powszechne (np. zmywarka czy działka rekreacyjna z domkiem letniskowym). Indeks braku deprywacji obejmował 8 pytań dotyczących problemów z realizacją potrzeb spowodowanych trudnościami materialnymi, natomiast indeks warunków mieszkaniowych składał się z pytań dotyczących infrastruktury technicznej mieszkania oraz oceny podstawowych charakterystyk mieszkania.

W tabeli 3 pokazujemy związek pomiędzy elementami składającymi się na status. Ich zgodność obrazuje pierwszy wymiar analizy czynnikowej.

⁸ Jak w badaniach ogólnopolskich niepełnemu wykształceniu podstawowemu przyporządkowana jest liczba 5 lat, podstawowemu pełnemu – 8 lat, zasadniczemu zawodowemu lub niepełnemu średniemu –10 lat, średniemu ogólnemu lub zawodowemu –12 lat, niepełnemu wyższemu –14 lat, wyższemu pełnemu 17 lat.

⁹ Zawód z ostatnio wykonywanej pracy kodowany był według Społecznej Klasyfikacji Zawodów [Pohoski i Słomczyński 1974 oraz Domański, Sawiński i Słomczyński 2008]z wykorzystaniem indeksu statusu społeczno-ekonomicznego.

TABELA 4. Pomiar pozycji społecznej (SES)– analiza głównych składowych dla Polski i Łodzi

Zmienne	Badanie POLPAN 2013	Badanie jakości życia Łódź 2012
Wykształcenie	0,859	,850
Status zawodowy	0,827	,825
Dochody – Polska, Indeks położenia materialnego – Łódź	0,449	,675
Wartość własna	1,842	1,859
Proporcja wyjaśnionej wariancji	0,614	0,620

Analiza czynnikowa wskazuje, że użyte do badania statusu ekonomiczno-społecznego zmienne tworzą jeden wymiar, a więc mogą być użyte jako wskaźnik syntetyczny. Struktura czynników statusu dla Polski i Łodzi jest zbliżona. Ładunki czynnikowe zmiennych w obu badaniach są wysokie, szczególnie dla wykształcenia i statusu zawodowego, nieco niższe dla położenia materialnego, ale znacznie przekraczające powszechnie przyjęte kryteria (0.3). Indeks ogólnopolski i łódzki wyjaśnia – w sensie statystycznym – ponad 60% ogólnej wariancji (zmienności) wykształcenia, statusu zawodowego i położenia materialnego.

Dane empiryczne wskazują, że związki między wymiarami statusu są w Łodzi silne, zbliżone do wyników badań uzyskiwanych dla prób ogólnopolskich.

TABELA 5. Korelacje pomiędzy wymiarami SES

		Status zawodowy	Poziom życia	Wykształcenie	Ocena życia
Status zawodowy	Korelacja Pearsona	1			
	Istotność (dwustronna)				
Poziom życia	Korelacja Pearsona	,320**	1		
	Istotność (dwustronna)	,000			
Wykształcenie	Korelacja Pearsona	,580**	,395	1	
	Istotność (dwustronna)	,000	,000		
Ocena życia	Korelacja Pearsona	,253	,321	,304	1
	Istotność (dwustronna)	,000	,000	,000	
N		531	531	531	

** Korelacja jest istotna na poziomie 0.01 (dwustronnie).

W Łodzi korelacja pomiędzy wykształceniem a pozycją zawodową wynosiła $r = 0,580$ (w Polsce $r = 0,612$), pomiędzy wykształceniem a poziomem życia $r = 0,395$ (w Polsce wykształcenie – dochód, $r = 0,363$) i pomiędzy pozycją zawodową a poziomem życia $r = 0,320$ (w Polsce pozycja zawodowa – dochód,

$r = 0,265$). Zarówno w Polsce, jak i w Łodzi, współzależność między wymiarami SES jest liniowa. Najsilniejszy jest związek wykształcenia ze statusem zawodowym, najslabszy statusu zawodowego z poziomem życia. Uzyskane dane potwierdzają fakt, iż wykształcenie określa osobiste nagrody ekonomiczne, tendencje merytokratyczne nie są jednak bardzo silne.

Dobrostan jest najsilniej skorelowany z poziomem życia i wykształceniem. Słabsze asocjacje wykazuje z pozycją zawodową.

SUBIEKTYWNA JAKOŚĆ ŻYCIA A SES

Obliczenia zawarte w tabeli 5 wskazują na stosunkowo silne zależności pomiędzy statusem społeczno-ekonomicznym a wskaźnikami subiektywnego dobrostanu. Wraz ze wzrostem SES rośnie zadowolenie z życia oraz satysfakcja z poszczególnych jego sfer.

TABELA 6. Korelacje pomiędzy SES a wskaźnikami subiektywnego dobrostanu

		Ocena życia	Indeks satysfakcji
SES	Korelacja Pearsona	,321**	,370**
	Istotność (dwustronna)	,000	,000
	N	527	527

** Korelacja jest istotna na poziomie 0.01 (dwustronnie).

Obie skale, to jest skala oceny/zadowolenia z życia oraz indeks satysfakcji, są z sobą silnie skorelowane. Była o tym wcześniej mowa. Występują również analogiczne trendy w analizach korelacji, zarówno pomiędzy obydwoma wskaźnikami dobrostanu subiektywnego a elementami składowymi statusu społeczno-ekonomicznego, jak i pomiędzy obydwoma wskaźnikami dobrostanu subiektywnego a syntetycznym wskaźnikiem statusu społeczno-ekonomicznego.

W dalszych analizach jako zmienna niezależna wykorzystywana będzie ocena zadowolenia z życia, która jest miernikiem powszechnie wykorzystywanym w analizach jakości życia, przez co umożliwia odniesienie do innych badań. Decydującym argumentem na rzecz przyjęcia takiego rozwiązania jest fakt, że elementy składowe syntetycznego wskaźnika satysfakcji stanowiły podstawę dla przeprowadzenia analizy czynnikowej. Z metodologicznego punktu widzenia nieuprawnione byłoby zatem wykorzystywanie czynników stworzonych na podstawie elementów składowych wskaźnika syntetycznego do wyjaśniania jego zmienności.

Aby przeanalizować zależność pomiędzy oceną swojego życia a statusem społeczno-ekonomicznym, a także oceną własnej pozycji społecznej, w dalszym

roku zajęto się postrzeganiem relacji i zdrowia oraz przeprowadzono hierarchiczną analizę regresji. W pierwszej kolejności do równania regresji wprowadzono zmienną SES, następnie ocenę zadowolenia z pozycji społecznej, zbiór zmiennych niezależnych uzupełniony został w ostatnim etapie o ocenę relacji i swojego zdrowia. Model złożony, uwzględniający cztery predyktory, istotnie lepiej pozwala przewidywać globalną ocenę życia, na co wskazuje istotna zmiana R² w kolejnych etapach analizy. Model ten jest dobrze dopasowany do danych $F(4, 444) = 51,131$; $p < 0,0001$, a możliwość przewidywania zmienności zmiennej zależnej po włączeniu czterech zmiennych niezależnych wynosi 31%. Wszystkie predyktory pozwalają w istotny sposób przewidywać poziom zmiennej zależnej, choć siła ich oddziaływania jest znacząco zróżnicowana.

TABELA 7. Model hierarchicznej regresji liniowej, zmienna niezależna: ocena życia

Model – Podsumowanie

Model	R	R-kwadrat	Skorygowane R-kwadrat	Błąd standardowy oszacowania	Statystyki zmiany				
					Zmiana R-kwadrat	F zmiany	df1	df2	Istotność F zmiany
1	,320 ^a	,102	,100	1,546	,102	50,888	1	447	,000
2	,448 ^b	,201	,197	1,460	,098	54,912	1	446	,000
3	,562 ^c	,315	,309	1,354	,115	37,206	2	444	,000

Predyktory: (Stała), Stand (SES)

b. Predyktory: (Stała), Stand (SES), czynnik1_pozycja

c. Predyktory: (Stała), Stand (SES), czynnik1_pozycja, czynnik2_relacje, Stand(re_zdrowie)

Model		Współczynniki niestandardyzowane		Współczynniki standaryzowane	t	Istotność	Korelacje		
		B	Błąd standardowy				Beta	Rzędu zerowego	Częstkowa
1	(Stała)	6,791	,073		93,054	,000			
	SES	,515	,072	,320	7,134	,000	,320	,320	,320
2	(Stała)	6,751	,069		97,620	,000			
	SES	,242	,077	,150	3,127	,002	,320	,146	,132
	Pozycja	,587	,079	,356	7,410	,000	,428	,331	,314
3	(Stała)	6,662	,067		99,130	,000			
	SES	,149	,073	,093	2,052	,041	,320	,097	,081
	Pozycja	,522	,078	,317	6,702	,000	,428	,303	,263
	Zdrowie	,314	,079	,192	3,976	,000	,424	,185	,156
	Relacje	,399	,085	,214	4,685	,000	,320	,217	,184

Największy wpływ na globalną ocenę życia ma poziom satysfakcji z własnej pozycji społecznej, w mniejszym stopniu wpływa na nią ocena swojego zdrowia i relacji, najsłabiej oddziałującym predyktorem jest wskaźnik statusu społeczno-ekonomicznego. Percepcja własnej pozycji społecznej jest czynnikiem oddziałującym na poziom zadowolenia z życia w znacznie większym stopniu niż wskaźnik statusu społeczno-ekonomicznego zbudowany na podstawie zmiennych obiektywnych. W drugim modelu, gdzie jako zmienne niezależne wprowadzone zostały wskaźnik SES oraz poziom satysfakcji z pozycji społecznej, wartość współczynnika regresji dla zmiennej subiektywnej była ponad dwa razy wyższa niż dla zmiennej obiektywnej.

WNIOSKI

Przedmiotem analiz w artykule była subiektywna jakość życia mieszkańców Łodzi w ujęciu globalnym (ogólne zadowolenie z życia) oraz w ujęciu dziedzinowym. Chodziło o ustalenie zależności między dziedzinowymi a globalnymi wskaźnikami subiektywnej jakości życia oraz przeanalizowanie udziału czynników obiektywnych, składających się na status społeczno-ekonomiczny, w kształtowaniu subiektywnej jakości życia.

Wyniki wskazują, że obiektywne wyznaczniki statusu, takie jak położenie materialne, poziom wykształcenia oraz wykonywany zawód mają statystycznie istotny wpływ na satysfakcję życiową, ale podobnie jak w innych badaniach, wpływ ten jest niewielki. ($r^2 = 0,15$). Nie wszystkie elementy SES powiązane są z jednakową siłą z oceną własnego życia. Najsilniejsza korelacja występuje między zadowoleniem z życia a poziomem życia oraz wykształceniem. Stosunkowo słabszy jest związek zadowolenia z pozycją zawodową.

Analizy dotyczące zależności między subiektywną jakością życia a czynnikami, od których ona zależy, przyniosły trzy kluczowe wnioski:

(1) subiektywna jakość życia jest silnie skorelowana z oceną własnej pozycji społecznej;

(2) subiektywna jakość życia oraz ocena własnej pozycji społecznej są skorelowane z SES;

(3) obiektywne zmienne składające się na status społeczno-ekonomiczny i złożony wskaźnik SES mają mniejszą moc wyjaśniającą niż ocena własnej pozycji społecznej dokonywana przez respondentów, która obejmowała w przypadku łódzkich badań ocenę stanu posiadania/wyposażenia swojego gospodarstwa domowego, warunków mieszkaniowych, sytuacji materialnej i wykształcenia.

Uzyskane wyniki sugerują, że ocena własnej pozycji społecznej dokonywana przez respondentów stanowi pomost łączący rzeczywiste nierówności statusowe z odczuwaniem życiowej satysfakcji. Zależność ta powinna stać się przedmiotem pogłębionych badań.

Próba interpretacji wyników byłaby następująca: SES *per se*, czyli pozycja społeczna jednostki opisana poprzez obiektywne zmienne, wyjaśnia w niewielkim stopniu zmienność subiektywnej jakości życia. Trudno przecież oczekiwać, że jednostki, oceniając własne życie, punktem odniesienia czynią wyłącznie abstrakcyjny system społeczny i istniejące w nim zróżnicowania. Najczęściej nie mają wiedzy na temat rzeczywistego rozkładu dochodów, wykształcenia i ich związków z pozycją zawodową w skali makro. Zadowolenie z życia jest doświadczane przez jednostki na poziomie mikrospołecznym, w relacjach z innymi ludźmi. Ocena życia jest zatem rezultatem jakościowej, subiektywnej oceny różnych wymiarów życia w porównaniu do innych, których znamy, członków rodziny, przyjaciół, kolegów z pracy, sąsiadów. Oceniając swoje życie, łądzianie zapewne również relatywizowali swój poziom życia do własnych grup odniesienia, z którymi się identyfikują, do zbiorowości, do których należą. Fakt ten znalazł odzwierciedlenie „(...) w badaniach subiektywnej jakości życia, w których subiektywny jest w zasadzie jedynie punkt wyjścia – opinia jednostki. Natomiast oceny i odczucia ludzi rozpatrywane statystycznie tracą swój wymiar subiektywny i stają się w pełni obiektywnym zjawiskiem społecznym” [GUS2013].

BIBLIOGRAFIA

- Alston J.P., Lowe G.D., Wrigley A., 1974, *Socioeconomic Correlates for Four Dimensions of Self-Perceived Satisfaction*, “Human Organization”, vol. 33, pp. 99–102.
- Anderson C., Kraus M.W., Keltner D., 2011, *The Local Ladder Effect: Social Status and Subjective Well-Being*, “Working Paper Series”, Institute for Research on Labor and Employment UC Berkeley, <http://escholarship.org/uc/item/2x39c3kp>.
- Campbell A., 1976, *Subjective Measures of Well-being*, “American Psychologist”, 02.1976, pp. 117–124.
- Campbell A., Converse P., 1972 *The Human Meaning of Social Change*, New York: Russell Sage Foundation.
- Christoph B., Noll H.-H., 2003, *Subjective Well-Being in the European Union during the 90s*, “Social Indicators Research”, vol. 3, No. 64, pp. 521–546.
- Cichocki P., 2009, *Percepcja nierówności społecznych w Polsce i Niemczech*, w: *Spór o społeczne znaczenie społecznych nierówności*, (red.) Krzysztof Podemski, Poznań: Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu.
- Clark A.E., Oswald A.J., 1996, *Satisfaction and Comparison Income*, “Journal of Public Economics”, 61, pp. 359–381. Cummins R., 2000, *Objective and Subjective quality of life. An interactive model*, “Social Indicators Research”, vol. 52, pp. 55–72.

- Czapiński J., Panek T. (red.), 2007, *Diagnoza Społeczna 2007. Warunki i jakość życia Polaków*, Warszawa: VizjaPress & IT Sp. z o.o.
- Diagnoza Społeczna 2013, *Warunki i Jakość Życia Polaków. Raport*, podred. Janusz Czapiński, Tomasz Panek.
- Diener E., Biswas-Diener R., 2002, *Will money increase subjective well-being? A literature review and guide to needed research*, "Social Indicators Research", 57, pp. 119–169.
- Diener E., Horowitz J., Emmons R A., 1985, *Happiness of the very wealthy*, "Social Indicators Research" vol. 16, pp. 263–274.
- Diener E., Lucas R.E., Suh E.M., Smith H.L., 1999, *Subjective Well-Being, Three Decades of Progress*, "Psychological Bulletin", 125 (2), pp. 276–302.
- Diener E., Sandvik E., Seidlitz L., Diener M., 1993, *The relationship between income and subjective well-being: Relative or absolute?*, Social Indicators Research, vol. 28, pp. 195–22.
- Easterlin R., 2003, *Explaining happiness*, <http://www.pnas.org/content/100/19/11176>.
- Eurofound, 2012, *Third European Quality of Life Survey – Quality of life in Europe, Impacts of the crisis*, Luxembourg, Publications Office of the European Union.
- Fischer C.S., 2008, *What wealth-happiness paradox? A short note on the American case*, "Journal of Happiness Studies", vol. 9, pp. 219–226.
- GUS, 2013, *Jakość życia, kapitał społeczny, ubóstwo i wykluczenie społeczne w Polsce*, Warszawa, http://stat.gov.pl/cps/rde/xbcr/gus/WZ_jakosc_zycia_2013.pdf
- Janicka K., Słomczyński K.M., *Struktura społeczna w Polsce: klasowy wymiar nierówności*, „Przegląd Socjologiczny” (w druku).
- Klebaniuk J., 2006, *Materiałne uwarunkowania jakości życia*, w: Bartosz B., Klebaniuk J. (red.), *Wokół jakości życia. Studia psychologiczne* Wrocław: Jakopol.
- Koralewicz J., Zagórski K., 2009, *O warunkach życia i optymistycznej orientacji Polaków*, w: Zagórski K., *Życie po zmianie: warunki życia i satysfakcje Polaków*, Warszawa: Wydawnictwo Naukowe Scholar: Centrum Badania Opinii Społecznej.
- Measurement of the Quality of Life: TF3 Contribution to the summary report of the Sponsorship Group* http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/quality_life/publications
- Nettle D., 2005, *Socio-economic status and subjective well-being* http://worlddatabaseofhappiness.eur.nl/hap_bib/freetexts/nettle_d_2005.pdf
- Ng W., Diener E., 2014, *What matters to the rich and the poor? Subjective well-being, financial satisfaction, and postmaterialist needs across the world*, "Journal of Personality and Social Psychology", vol. 107(2), August 2014, pp. 326–338.
- Report by the Commission on the Measurement of Economic Performance and Social Progress*, 2009, <http://www.stiglitz-sen-fitoussi.fr/en/index.htm>
- Takashi Oshio, Kunio Urakawa, 2014, *The Association Between Perceived Income Inequality and Subjective Well-being: Evidence from a Social Survey in Japan*, "Social Indicators Research", vol. 116, Issue 3, May 2014, pp. 755–770.
- Veenhoven R., 1991, *Is happiness relative?*, "Social Indicators Research", 24, pp. 1–34.
- Veenhoven R., 1994, *Is happiness a trait? Tests of the theory that a better society does not make people any happier*, "Social Indicators Research", vol. 32, pp. 101–160.

Ewa Rokicka
Marta Petelewicz

**SUBJECTIVE QUALITY OF LIFE AND SOCIO-ECONOMIC STATUS.
THE CASE OF LODZ INHABITANTS**

Abstract

The article contributes to the debate on the subjective quality of life in the context of structural diversity. The object of analysis is the subjective quality of life of the inhabitants of Lodz, Poland, in the global perspective (overall satisfaction with life) and in the contexts of particular fields of study. The main objective of this article was to determine the relationship between field-specific and global indicators of the subjective quality of life and the analysis of subjective quality of life in the context of the diversified socio-economic status. Analyses were carried out on the basis of data collected during the survey study conducted in 2011–2012 on a representative sample of residents of Lodz. In the described research project, life satisfaction was analyzed based on the classical measurement tool – Cantril ladder. Another component of the evaluation of psychological well-being was the analysis of satisfaction with 12 spheres of life. Individual questions included in the module were developed by the project team based on empirical findings and results of theoretical research available to date. Based on the correlation analysis, linear regression and hierarchical linear regression analyses, it was established that the subjective quality of life is strongly correlated with the assessment of own social position; subjective quality of life and the assessment of own social position are correlated with SES; objective variables that make up the socio-economic status and the SES index have less explanatory power than the assessment of own social position made by the respondents.

Key words: quality of life, subjective quality of life, socio-economic status, social position